

MATILDE SALVADOR I SEGARRA
(1918-2007)

El dia 5 d'octubre de 2007 moria a València, a vuitanta-nou anys, Matilde Salvador i Segarra, mentre esperava amb la il·lusió pròpia d'una compositora novella la reestrena de la seva òpera *La filla del Rei Barbut*, una reestrena que finalment va tenir lloc al Teatre Principal de Castelló de la Plana, el dia 14 de desembre, precisament en homenatge a les Normes de Castelló i a la mateixa compositora.

Matilde Salvador havia nascut a Castelló de la Plana l'any 1918, en una família de llarga tradició artística i musical, de pare violinista i mare pintora. Als vuit anys inicià els estudis musicals i als divuit va oferir el seu primer concert a la ciutat de València, així com li foren premiades *Tres cançons valencianes*. El 1943 va maridar-se amb Vicent Asencio, el seu professor al Conservatori de Música de València, i aquest mateix any estrenà *La filla del Rei Barbut*, una òpera bufa en tres actes, que constitueix un retaule de titelles a través del qual l'autor del llibret, Manuel Segarra Ribés, narra els orígens mítics de la ciutat de Castelló, amb una vocació clara de popularitzar la llegenda local de Tombatossals, que acabava de novellar Josep Pascual i Tirado. Així com en el llibret havien col·laborat Bernat Artola –en la redacció del text– i Lluís Sales Boli –autor de les il·lustracions–, l'orquestració de la partitura va ser obra del professor Asencio, el marit de la compositora, el qual també li orquestraria *Vinatea*.

Van haver de transcórrer trenta-un anys perquè Matilde Salvador estrenés la seva segona òpera, *Vinatea*, amb llibre del seu amic Xavier Casp, un esdeveniment que va produir-se al Liceu de Barcelona, el 1974. El protagonista de l'acció dramàtica és el cavaller medieval Guillelme de Vinatea, investit de la condició de mite de la resistència foral valenciana als intents feudalitzants.

Totes dues òperes, *La filla del Rei Barbut* i *Vinatea*, juntament amb el *Betlem de la Pigà*, integren la tríada magistral de l'obra musical salvadoriana. Mitjançant aquests tres títols insignes, als quals bé podem atribuir la categoria d'obres clàssiques de la música valenciana contemporània, Matilde Salvador ha fet, a més, una contribució incomparable a la fixació de la mitologia castellanenca.

En efecte, *El Betlem de la Pigà* és un retaule nadalenc, en dos actes, muntat amb escenes costumistes i tradicions locals castellanenques i bastit damunt la reconstrucció del *betlem –o pessebre–* local que havia fet ben popular, al raval del Codony, Quiqueta «la Pigà». El text és original del poeta castellanenc Miquel Peris i Segarra. L'obra fou estrenada al Teatre Principal de Castelló de la Plana, l'any 1980, i la seva representació ha esdevingut gairebé un espectacle constant dins el calendari nadalenc de la capital de la Plana.

Les tres grans obres esmentades s'integren dins una producció musical voluminosa, formada per vora les 150 composicions que comprenen una missa, peces per a teatre, per a veu i piano, veu i orquestra, veu i guitarra, cor mixt, cor mixt i orgue, etc., entre les quals mereixen de ser destacades les següents: *Missa de Lledó* (1966, estrenada a Sineu l'any 1967), *Cançoner de la ciutat i terme de Castelló* (1979), *Cant a la terra nativa* (per a cor mixt i orquestra, 1984, amb lletra de Miquel Duran de València), *Nadala dels codonys* (1984), *Marxa del Rei Barbut* (1984), *Tríptic de l'Alguer* (1986) i *Nadala de l'Ermita* (1988).

Definitivament, la nostra compositora va experimentar una inclinació intensa pel món vocal. També va exercir de professora al Conservatori Superior de Música de València (1977-1989), així com als cursos d'estiu que la universitat de San Francisco impartia a les aules de la Facultat de Filosofia i Lletres de la universitat de València. I encara hi podríem afegir una nova faceta que enriqueix la rica personalitat de la nostra artista: la seva condició de pintora damunt vidre, una modalitat que va encetar en plena maduresa, l'any 1983.

En reconeixement de la magnitud i l'excel·lència de la seva obra, Matilde Salvador va rebre diversos premis i fou objecte de nombroses distincions, alhora que els ajuntaments de Xirivella, Alboraià, Picanya, Onda, l'Alcúdia de Crespins, Estivella, l'Eliana, Carlet, Benicàssim, Quart de Poblet, Vila-real, Picassent, Borriana i la Vall d'Uixó li han dedicat sengles vies públiques, a les quals caldrà afegir l'anunciada per l'ajuntament de Castelló. Així mateix la denominació «Matilde Salvador» és la designació distintiva del Centre Cultural d'Aldaia, d'un Institut d'Ensenyament Secundari de Castelló de la Plana i del Cor de l'Academia Cantus et Fidis, de l'Alguer. La gran compositora fou nomenada Colós del País Valencià (1979), premi Senyera, de la Comissió Cívica Jaume I, de Castelló (1993), Miquelet d'Honor (1993), Valenciana de l'Any (1996) de la Fundació Huguet, Distinció al Mèrit Cultural de la Generalitat Valenciana (1997), Medalla d'Or de la Universitat Jaume I (1998) i de la Universitat de València (2000), Acadèmica d'Honor de la Reial Acadèmia de Sant Carles, de València (2002), Medalla d'Honor de l'Ateneu de Castelló (2004), filla predilecta de la mateixa ciutat (2005) i Creu de Sant Jordi, de la Generalitat de Catalunya (1995). En l'obertura del curs 2005-2006, fou homenatjada pel plenari de l'Institut d'Estudis Catalans.

Definitivament, la biografia de Matilde Salvador ha pivotat damunt tres eixos fonamentals, els quals alhora van esdevenir tres de les seves grans raons de ser: la música, la seva terra—representada sobretot en la seva ciutat, Castelló de la Plana—i la llengua del seu poble, la catalana. Totes tres passions, que va viure i conrear amb intensitat i generositat, feren de la nostra compositora el darrer símbol viu del Castelló actual. Del tarannà i de l'obra de la nostra compositora ens n'acaba de deixar un testimoni atge suggeridor la periodista Rosa Solbes, mitjançant la publicació de *Matilde Salvador. Converses amb una compositora apassionada* (València, Tàndem Edicions, 2007).

En definitiva, heus ací una biografia extraordinària, en què l'artista transcendeix per damunt els valors intrínsecs de la pròpia obra tot assolint la condició de punt de referència, de símbol, d'un temps i d'una cultura. I bé, la nostra dama castellanenca, pregonament anclada en la seva terra, ha esdevingut un dels valors sòlids i exportables que pot exhibir la societat valenciana d'avui. D'altra banda, compta amb el privilegi singular de ser una persona del domini públic a qui no se li coneixen enemics. Segurament, és l'artista actual més estimada pel seu poble, des de Castelló fins a l'Alguer. És, al capdavant, una ciutadana de concòrdia, l'esglaó perfecte que enllaça les generacions actuals amb el grup venerable de dirigents de la Societat Castellonenca de Cultura que va protagonitzar aquella iniciativa històrica de la implantació de la reforma fabriana al País Valencià i que identifiquem amb l'etiqueta de les Normes de Castelló.

Justament, la condició de dona universal i profundament nacional, dialogant i culta, oberta i mestra en aplegar veus discordants, fa de Matilde Salvador un símbol de l'entesa mútua i

de la col·laboració profunda entre els territoris de la nació, dos reptes pendents la solució dels quals ens és reclamada per la circumstància política actual. Convindria que en prenguessin bona nota els responsables d'endregar la nostra cosa pública. Ben mirat, entre les distàncies que sovint allunyen les dues ribes de l'Ebre (dissortadament, el Sénia ja no és ni riu), així com les que s'interposen entre la catalanitat insular i la peninsular, el nostre personatge hi emergeix com un pont de mar blava.

Vicent PITARCH
Institut d'Estudis Catalans